

Одлуком Наставно-научног вијећа Филозофског факултета Пале, Универзитета у Источном Сарајеву, број 1484/25, од 10. 6. 2025. године, именована је Комисија за оцјену урађене докторске дисертације кандидата мср Тијане Поповић под насловом ***Однос поетике романа и критичких есеја Вирџиније Вулф*** (у даљем тексту: Комисија)¹ у сљедећем саставу:

1. Др Татјана Бијелић, редовни професор, Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност², Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, предсједник;
2. Др Петар Пенда, редовни професор, Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност³, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, ментор;
3. Др Марија Летић, редовни професор, Специфичне књижевности (англистика), Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, члан.

Комисија је прегледала и оцијенила докторску дисертацију и о томе подноси Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву сљедећи

ИЗВЈЕШТАЈ **о оцјени урађене докторске дисертације**

1. Подаци о кандидату (биографија и библиографија кандидата)

Биографија

Тијана Поповић рођена је 9. марта 1988. године у Сарајеву. Филозофски факултет у Бањој Луци, Одсјек за енглески језик и књижевност, уписала је 2007, а дипломирала на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци 2011. године с општом просјечном оцјеном 8,71 (дипломски рад: *Ventriloquism in Carol Ann Duffy's Poetry*, ментор др Татјана Бијелић, оцјена 10). Исте школске 2011/2012. године уписала је мастер студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду, које је окончала у септембру 2013, с просјечном оцјеном 9,67 и одбраном мастер рада *Приповједни поступци у роману 'Док лежах на самрти' Виљема Фокнера* код ментора др Радојке Вукчевић, оцјена 10. Године 2016. године уписала је докторске студије на Филозофском факултету Пале Универзитета у Источном Сарајеву, смјер англистика-књижевност, гдје је све испите предвиђене наставним планом и програмом положила просјечном оцјеном 10.00, а тему докторске дисертације под називом *Однос поетике романа и критичких есеја Вирџиније Вулф* пријавила је 2021. године. Од 2014. запослена је као асистент на Филолошком факултету Универзитета у Бањој Луци на предметима: Средњовјековна енглеска књижевност, Енглеска књижевност ренесансе и Шекспир, а ангажована је и на предметима Савремени енглески језик 1 и 2.

¹ Комисија има најмање три или пет чланова од којих најмање један није у радном односу на Универзитету.

² Наведена област одговара области *Специфичне књижевности (Англистика)*

³ Наведена област одговара области *Специфичне књижевности (Англистика)*

Библиографија

1. Тијана Поповић, *Књижевна ријеч у огледалу култура* (Приказ књиге Светозара Кољевића Одјеси речи, Службени гласник, Београд, 2009); У: Крајина. Часопис за књижевност и културу, година X, број 33-34, Бања Лука, Art Print, 2010, стр. 288 – 299.
2. Тијана Поповић, *Јединство форме и значења. Приповједни поступци у роману „Док лежах на самрти“ Вилема Фокнера*; У: Крајина. Часопис за књижевност и културу, Бања Лука, Art Print, година XIII, број 50, прољеће 2014, стр. 198 – 218.
3. Тијана Поповић, *Путовање као вид глобализације у роману Џенет Винтерсон "Sexing the Cherry"*. У: Folia Linguistica et Litteraria: Časopis za nauku o jeziku i književnosti, Institut za jezik i književnost, broj 17, Nikšić, Filozofski fakultet, 2017, стр. 113 – 122.
4. Тијана Поповић, *Кратке форме у Андрићевој прози*, У: Филолог, Часопис за језик, књижевност и културу, IX, број 21, Бања Лука, Филолошки факултет, 2020, стр. 321 – 336.
5. *Енглеска књижевност ренесансе* (избор текстова). Приредила: Тијана Поповић, Бања Лука, Art Print, 2017.
6. Тијана Поповић, *Актуелност Форстерове теорије романа*, У: Српски преглед, број 16, Бања Лука, Центар за српске студије, 2025, стр. 170 – 183.
7. Тијана Поповић, *Глас исконског извора који избија из земље: Мит о Деметри и Персефони у роману „Госпођа Даловеј“ Вирџиније Вулф*, У: Филолог, Бања Лука, Филолошки факултет, 2024, стр. 397 – 415.

2. Приказ садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација под називом *Однос поетике романа и критичких есеја Вирџиније Вулф* састоји се од укупно девет тематских цјелина, а структура рада јасно прати постављене циљеве. У уводу кандидаткиња наводи предмет (1.1), циљ, хипотезе и очекиване резултате (1.2), као и методологију и циљ истраживања (1.3). Истраживање полази од претпоставке да је поетика романа Вирџиније Вулф уско повезана са њеним есејистичким стваралаштвом, што се огледа у тематској проблематизацији и укидању жанровских граница, превасходно путем увођења иновативних наративних техника, док кандидаткиња такође тематизује појмове поетике и есејистике користећи релевантне изворе. Основни циљ рада је да се кроз детаљну анализу корпуса, који чине изабрани критички есеји, дневници, писма и романи В. Вулф (*Госпођа Даловеј*, *Ка светионику*, *Таласи*, *Орландо*, *Излет на пучину* и *Јаковљева соба*) утврди веза између њене теоријске

мисли и романескне праксе. У методолошком смислу дисертација се ослања на принципе новог историзма и плуралистичке културолошке анализе, што омогућава интердисциплинарни приступ тексту, као и ширу културолошку контекстуализацију. Полазећи од три главне хипотезе – да есејистички концепти увелико одређују поетику њених романа, да пружају кључ за њихово читање и да су у значајној мјери кључне за разумијевање књижевности модернизма – кандидаткиња успјешно анализира есејизам (2.2) и наративне стратегије В. Вулф дате у теоријском дијелу рада (миријада утисака, ток свијести, унутрашњи монолог, спациотемпоралност, фрагментарност, 2.3), а говори и о позицији В. Вулф у оквиру енглеског модернизма (3.1), феминистичким идејама (3.2) и концепту андрогиније (3.3). Након теоријског оквира слиједи низ аналитичких поглавља у којима се, у контексту паралеле са критичким есејима, детаљно разматрају појединачни романи. У четвртном поглављу дисертације предмет анализе је роман *Госпођа Даловеј*, који се сагледава кроз призму основних наративних стратегија В. Вулф, првенствено кроз изразиту фрагментарност текста. Анализа се ослања и на есеј *Тумарање улицама*, при чему кандидаткиња преводи до сада непреведне дијелове поменутог есеја на српски језик. Посебан акценат је на приказу деконструкције традиционалних постулата романа и наративном мапирању унутрашњих и просторних утисака. Пето поглавље посвећено је роману *Ка светионику*, који се тумачи првенствено са становишта односа према књижевној и друштвеној традицији и феминистичких идеја. Јасно се дају паралеле између ставова изнесенх у есејима *Професије за жене* (чије одломке такође даје у сопственом преводу) и *Сопствена соба*, и оних датих у самом роману. Кандидаткиња указује на питања женског идентитета и стваралаштва, родних улога и патријархалних норми друштва. У шестом поглављу акценат је на роману *Таласи*, који се анализира превасходно са аспекта флуидности ликова. Паралелом са есејем *Смрт лептирице* (такође са одломцима у сопственом преводу) указује се на метафорички слој текста, а тематски акценти стављени су на проблем идентитета жена у патријархалном друштву, као и питања класе и класне неједнакости, што се види и у есејима *Сопствена соба* и *Три гвинеје*. Кандидаткиња у роману уочава и идеје дате у *Модерној прози*, а трансформативне одлике књижевности из есеја повезује са континуираним промјенама свијета и ликова у роману. У седмом поглављу фокусира се на роман *Орlando*, а анализира га с аспекта андрогинности, феминизма и односа према друштвеној и књижевној традицији. У анализи романа *Орlando* посебан акценат је на есејима *Сопствена соба* и *Три гвинеје*, као темељима ауторкине феминистичке мисли, с обзиром на то да се роман бави питањима флуидности пола, андрогиније и положаја жене у друштву кроз неколико вијекова. Осмо поглавље ове дисертације представља сажету анализу два романа, *Излета на пучину* и *Јаковљеве собе*.

Излет на пучину (8.1) проблематизује битна питања о образовању и положају жена у друштву, што Вулф есејистички мапира у *Сопственој соби*, а детаљно образлаже у *Три гвинеје*. Посљедњи роман у овој дисертацији је *Јаковљева соба* (8.2), трећи по реду роман Вирџиније Вулф, који представља коначан прекид са традиционалном структуром и нарацијом. Поредећи роман са ставовима датим у *Модерној прози* и *Господину Бенету и госпођи Браун* (одломке овог другог даје у сопственом преводу), кандидаткиња проблематизује концепт значаја и функције књижевног лика, док га у паралели са есејем *Сопствена соба* анализира из перспективе идентитета и наративне недефинисаности. У закључку дисертације сумирају се резултати истраживања, чиме се потврђују почетне хипотезе. Рад отвара простор за даља књижевно-теоријска и интердисциплинарна тумачења поетике модернизма, с посебним нагласком на односу између теоријских и белетристичких аспеката стваралаштва Вирџиније Вулф.

Дисертација се завршава библиографским прегледом литературе.

3. Опис постигнутих резултата

Ова дисертација остварује низ релевантних научних резултата који потврђују висок методолошки, теоријски и интерпретативни ниво истраживачког рада. Прије свега, кандидаткиња показује разумијевање како теоријског, тако и романеског опуса В. Вулф и њихове међусобне интеракције, што доприноси тумачењу саврмених приступа модернистичкој прози. Међу кључним резултатима издвајају се критичка синтеза есејистике и поетике Вирџиније Вулф у виду кохерентне аналитичке студије, ревалоризација наративних стратегија (тока свијести, унутрашњег монолога, фрагментарности) у синтези са конкретним умјетничким изразом ауторке, као и мапирање категорија рода и идентитета у есејима и романима, што продубљује разумијевање ових концепата у савременој књижевној стварности. Такође је важно истаћи превод и контекстуализацију до сада непреведених есејистичких фрагмената, што омогућава даљу примјену у теоријској и преводилачкој пракси. Резултати дисертације имају вишеструку примјењивост у теорији и пракси: у теорији, рад доприноси развоју саврмених интерпретативних стратегија у проучавању модернизма и може послужити као подлога за даља истраживања о другим модернистичким ауторима, док се у пракси увиди дати у овој дисертацији могу користити у настави енглеске књижевности на универзитетском нивоу, посебно курсевима који се баве поетиком Вирџиније Вулф. У том смислу, дисертација представља допринос како научној области англистике и књижевности, тако и обликовању нових методолошких приступа у проучавању књижевне теорије и поетике.

4. Упоредна анализа резултата кандидата са подацима из литературе

Резултати до којих је кандидаткиња дошла у оквиру ове дисертације надограђују постојеће анализе и увиде из савремене литературе о В. Вулф, превасходно у погледу везе између

њене теоријско-критичке мисли и романа. Бројни аутори у англоамеричкој критичкој литератури апострофирају значај есеја Вирџиније Вулф у њеном стваралаштву (нпр. Хермиона Ли, Харолд Блум, Алекс Цвердлинг), а овај рад иде и корак даље, понајвише у погледу систематичности у приказу функционисања датих ставова унутар комплексних наративних структура романа. За разлику од предоминантних ставова који есеј посматрају као одређени теоријски оквир, или чак идеолошки предложак за писање романа, ова дисертација показује да есеји не служе само као контекст за тумачење романа, већ да и сами могу функционисати као литерарне цјелине у којима се често користе исти поетички концепти присутни у романима. Овим се брише граница између ова два дискурса, а интерпретативни простор који спаја есеје и романе нуди приступ који у нашој критичкој литератури није довољно заступљен. Поред наведеног, кандидаткиња даје и есеје који су до сада били занемарени у теоријској литератури на овим просторима и показује да и ти текстови представљају драгоцјен увид у модернистичку мисао В. Вулф. Рад се у том смислу ослања на релевантну међународну и домаћу литературу, али је истовремено и критички надопуњује сопственим интерпретативним рјешењима и преводима који обогаћују постојећи корпус. Ова дисертација стога не остаје у оквирима репродукције постојеће литературе, већ нуди оригиналан приступ којим потврђује значај међужанровског приступа савременој књижевној теорији и критици.

5. Објављени и саопштени резултати који чине дио докторске дисертације

Кандидаткиња је у току докторских студија објавила и саопштила сљедеће резултате који чине дио докторске дисертације:

Радови

Тијана Поповић, *Глас исконског извора који избија из земље: Мит о Деметри и Персефони у роману 'Госпођа Даловеј' Вирџиније Вулф*, У: Филолог, Бања Лука, Филолошки факултет, 2024.

Истраживачки боровци

У сврху упознавања са релевантном архивском грађом и продубљивања теоријских увида предмета дисертације, кандидаткиња је реализовала истраживачки боравак у Лондону (Велика Британија) у оквиру пројекта „Поетика неканонске енглеске књижевности 20. вијека” (координатор проф. др Петар Пенда). Током боравака, посјетила је Британску библиотеку (British Library) и библиотеку Института за британске студије (The Institute of English Studies). У Британској библиотеци кандидаткиња се упознала са оригиналним издањима и рукописима В. Вулф, укључујући и материјале из архива Хогарт Преса. У библиотеци Института за британске студије имала је приступ богатом фонду секундарне литературе – зборника, монографија и тематских часописа који се баве различитим

аспектима поетике Вирџиније Вулф. Увид у наведени корпус омогућио је дубље разумијевање и аутентичан доживљај ауторкиног живота и књижевног дјеловања. Истраживачки боравак у Лондону представљао је један од кључних фаза у припреми израде докторске дисертације, с обзиром на то да је омогућио директан рад са примарним и секундарним изворима и пружио неопходни теоријско-методолошки оквир, значајан за утемељеност научног истраживања.

Саопштења на међународним научним скуповима:

1. Учешће на међународној научној конференцији International Conference on English Language and Literary Studies: Beyond Hermeneutics, одржаној 9. и 10. септембра 2019. године с рефератом *Fluidity of spatiotemporal elements in Virginia Woolf's novel 'Mrs. Dalloway'*.
2. Учешће на научном скупу Наука и стварност одржаном на Филозофском факултету Пале Универзитета у Источном Сарајеву, маја 2021. године са рефератом *Митски обрасци у роману 'Госпођа Даловеј' Вирџиније Вулф*.
3. Учешће на научном скупу Наука и стварност одржаном на Филозофском факултету Пале Универзитета у Источном Сарајеву, 18. маја 2024. године са рефератом *Појам фрагментације у роману 'Госпођа Даловеј' Вирџиније Вулф*.
4. Учешће на научном скупу Наука и стварност одржаном на Филозофском факултету Пале Универзитета у Источном Сарајеву, 16. маја 2025. године са рефератом *Однос критичких есеја Вирџиније Вулф и фрагментарности наратива у роману 'Госпођа Даловеј'*.

Остали објављени радови из научне области настали у оквиру наставног плана и програма на докторским студијама:

1. Тијана Поповић, *Путовање као вид глобализације у роману Џенет Винтерсон 'Sexing the Cherry'*. У: Folia Linguistica et Litteraria: Časopis za nauku o jeziku i književnosti, Institut za jezik i književnost, Nikšić, Filozofski fakultet, broj 17, 2017, стр. 113 – 122. (Часопис је индексиран као ESCI).
2. Тијана Поповић, *Кратке форме у Андрићевој прози*, У: Филолог, Часопис за језик, књижевност и културу, IX, број 21, Бања Лука, Филолошки факултет, 2020, стр. 321 – 336.
3. Тијана Поповић, *Актуелност Форстерове теорије романа*, У: Српски преглед, Бања Лука, Центар за српске студије, 2025, стр. 170 – 183.

Остала саопштења на међународним научним скуповима везана за план и програм докторских студија:

1. Учешће на научном скупу Наука и стварност одржаном на Филозофском факултету Пале Универзитета у Источном Сарајеву, 18. маја 2019. године са рефератом *Стваралаштво Бит генерације*.

2. Учесће на међународној научној конференцији International Conference on Poetry Studies "Poetry Between Creation and Interpretation", одржаној 21. септембра 2019. године на колеџу Биркбек Универзитета у Лондону, са рефератом <i>Ventriloquism in Carol Ann Duffy's Poetry</i> .
6. Научни допринос докторске дисертације
Докторска дисертација <i>Однос поетике романа и критичких есеја Вирџиније Вулф</i> нуди свеобухватну анализу која се уклапа у савремене токове науке о књижевности. Кандидаткиња полази од претпоставке да је поетика романа Вирџиније Вулф неодвојива од њених теоријских промишљања о књижевности и кроз симултану анализу оба корпуса, романескног и есејистичког, успијева да покаже како теоријски текстови Вирџиније Вулф представљају кључ за разумијевање њене романескне поетике и наративних стратегија. Ова дисертација показује да су есеји Вирџиније Вулф важни за разумијевање и тумачење њеног стваралаштва, али и свеукупно разумијевање и тумачење енглеског модернизма. Кандидаткиња даје јасан приказ њеног теоријског опуса те на основу тих сазнања лоцира књижевнотеоријске концепте Вирџиније Вулф у самим романима. Анализа односа између есеја и романа В. Вулф даје увид у начине експериментисања са нарацијом, концептима времена и простора и тако доприноси бољем разумијевању развоја иновативних наративних техника двадесетог вијека. Рад показује како паралелна анализа и успостављање везе између фикције и теорије пружа битан сегмент тумачења стваралаштва В. Вулф, што је у складу са мултидисциплинарним тенденцијама савремених англистичких студија о књижевности. Посебно вриједан допринос ове дисертације огледа се у чињеници да се у академским оквирима на нашим просторима ова тема до сада готово није системски истраживала. Дисертација стога отвара простор за даља истраживања и подстиче нови начин сагледавања стваралаштва В. Вулф. Имајући у виду наведено, рад обогаћује регионална научна истраживања англоамеричке књижевности оригиналним увидима и критичким приступом који вреднује значај ауторкиног теоријског и романескног наслеђа.
7. Мишљење о прихватању дисертације за одбрану
На основу увида у дисертацију Комисија закључује да она испуњава све релевантне научне и методолошке критеријуме, те да је одликује високи ниво оригиналности, што се огледа и у избору теме која до сада није била системски обрађивана на нашим просторима, као и у приступу који истовремено анализира и есејистичке и романескне стратегије Вирџиније Вулф. Значајан сегмент рада чине и преводи дијелова есеја који до сада нису постојали на српском језику, чиме кандидаткиња доприноси доступности стваралаштва Вирџиније Вулф у нашој академској средини, а резултати дисертације јасно показују допринос студијама модернизма. Имајући у виду све наведено – оригиналност теме, теоријску утемељеност, стилску и језичку адекватност, као и потврђеност хипотеза и изведене

закључке – Комисија сматра да ова дисертација у потпуности испуњава услове за упућивање на јавну одбрану, у складу са свим правилима и стандардима студирања на докторским студијама Филолошког факултета Пале Универзитета у Источном Сарајеву.

8. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ⁴

Дисертација под називом *Однос поетике романа и критичких есеја Вирџиније Вулф* кандидаткиње мср Тијане Поповић представља тематски оригиналан, теоријски утемељен и методолошки досљедан научни рад, који нуди релевантан допринос савременим англоамеричким књижевним тумачењима. Кандидаткиња је успјешно повезала есејистичку и романескну димензију стваралаштва Вирџиније Вулф, проширивши постојећа тумачења, а истовремено отворивши и простор за нова тумачења ове теме, у значајној мјери запостављене у новијим регионалним књижевно-теоријским тумачењима. На основу наведеног, Комисија закључује да ова дисертација у потпуности испуњава све услове научне оригиналности и академске релевантности и са задовољством предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Пале и Сенату Универзитета у Источном Сарајеву да прихвати образложену позитивну оцјену о урађеној докторској дисертацији мср Тијане Поповић под називом *Однос поетике романа и критичких есеја Вирџиније Вулф* и кандидаткињи одобри усмену одбрану, након чега би стекла услове за стицање научног звања *доктора филолошких наука*.

Мјесто: Пале

Датум: 23. 06. 2025.

КОМИСИЈА

1. Др Татјана Бијелић, редовни професор, Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, председник;

2. Др Петар Пенда, редовни професор, Специфичне књижевности – англоамеричка књижевност, Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, ментор;

3. Др Марија Летић, редовни професор, Специфичне књижевности (англистика), Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, члан Комисије.

⁴У закључку се, поред осталог, наводи и назив квалификације коју докторант стиче одбраном тезе